

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, Vtru[m] solus Deus sit causa efficiens gratiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

QVAEST. CXI.

Ad QVARTVM dicendum, q̄ sapientia & scientia nō computantur inter gratias gratis datas, secundū quod enumerantur inter dona Spiritus sancti, prout scilicet mens hominis est bene mobilis per Spiritū sanctum ad ea, quae sunt sapientiae & scientiae: sic enim sunt dona Spiritus sancti, ut supra dictum est. Sed computatū inter gratias gratis datas, secundū quod importat quandam abundantiam scientiae & sapientiae, ut homo possit non solum in seipso recte sapere de diuinis, sed etiam alios instruere, & contradicentes reuincere. Et ideo inter gratias gratis datas significatur primo sermo sapientie, & sermo scientiae: quia ut *Augustinus dicit 14. de Trinitate, aliud est scire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam, aliud est scire quem admodum hoc ipsum & p̄ ipsi optule tur, & contra impios defendatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum gratia gratis data sit dignior quam gratia gratum faciens.

Ad QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod gratia gratis data sit dignior quam gratia gratum faciens. Bonum enim gentis est melius, quam bonum unius, ut *Philof. dicit in 1. Ethic. sed gratia gratum faciens ordinatur solum ad bonum unius hominis: gratia autem gratis data ordinatur ad bonum cœlestium Ecclesiarum, ut sup. dicti est. ergo gratia gratis data est dignior, q̄ gratia gratum faciens.

Praeterea Maior is virtus est, quod aliquid possit agere in aliud, quam quod solum in seipso perficiatur: sicut maior est claritas corporis, quod potest etiam alia corpora illuminare, quam cuius quod ita in se luceat, quod alia illuminare non potest. Propter quod etiam *Philosoph. dicit in 5. Ethicorum, q̄ iustitia est præclarissima uirtutum, per quam homo recte habet etiam ad alios: sed per gratiam gratum facientem homo perficitur in seipso, per gratiam autem gratis datum homo operatur ad perfectionem aliorum. ergo gratia gratis data est dignior, quam gratia gratum faciens.

Praeterea id quod est proprium meliorum, dignius est quam id quod est commune omnium, sicut ratiocinari, quod est proprium hominis, dignius est, quam sentire, quod est commune omnibus animalibus: sed gratia gratum faciens est cōs omnibus membris Ecclesiarum, gratia autem gratis data est proprium dominum digniorum membrorum Ecclesiarum. ergo gratia gratis data est dignior quam gratia gratum faciens.

Sed CONTRA est, quod Apost. 1. ad Corint. 12. enumerat gratias gratis datas, subdit. Adhuc excellentiorem uiam uobis demonstro. Et sicut per subsequentia patet, loquitur de charitate, quae pertinet ad gratiam gratum facientem, ergo gratia gratis faciens excellentior est quam gratia gratis data.

RESPON. Dicendum, q̄ unaquæque uirtus tanto excellentior est, quanto ad altius bonum ordinatur. Semper autem finis potior est his, quae sunt ad finem: gratia enim gratum faciens ordinat hominem immediate ad coniunctionē ultimi finis: gratia autem gratis data ordinat hominem ad quedam præparatoria finis ultimi: sicut per prophetam & miraculam & alia huiusmodi, homines inducuntur ad hoc, quod ultimo fini coniungantur. Et ideo gratia gratum faciens est multo excellentior, quam gratia gratis data.

ARTIC. V.

257

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod sicut* Phi-
losoph. dicit in 12. Met. Bonum multitudinis, sicut
exercitus, est duplex. Vnum quidem quod est in ip-
sa multitudine, puta, ordo exercitus: aliud autem
est quod est separatum a multitudine, sicut bonū
duca. Et hoc melius est quia ad hoc etiam illud a-
liud ordinatur. Gratia autem gratis data ordinatur
ad bonum communem Ecclesiarum, quod est ordo ec-
clesialis. sed gratia gratum faciens ordinatur ad
bonum communem separatum, quod est ipse Deus.
Et ideo gratia gratum faciens est nobilior.

Ad SECUNDVM dicendum, q̄ si gratia gratis data posset hogagere in altero quod homo per gratiam gratum facientem cōsequitur, sequeretur q̄ gratia

Bgratis data esset nobilior: sicut excellentior est clari-
tas solis illuminantis, q̄ corporis illuminari. Sed
per gratiam gratis datum homo non potest cau-
fare in alio coniunctionem ad Deum, quam ipse ha-
bet per gratiam gratum facientem, sed cauferat qua-
seam dispositiones ad hoc. Et ideo non oportet,
q̄ gratia gratis data sit excellentior: sicut nec in igne
calor manifestarius speciei eius per quam agit ad
inducēdum calorem in alia, est nobilior quam for-
ma substantialis ipsius.

Had TERTIVM dicendum, q̄ sentire ordinatur ad ratiocinari sicut ad finem, & ideo ratiocinari est no-
bilior. Hic autem est econuerio: quia id quod est
proprium, ordinatur ad id, quod est commune sicut
ad finem: unde non est simile.

QVAESTIO CXII. **Super Quæst. 112.**
**Articulum pri-
mum.**

De causa gratiae, in quinque articulos difinita.

DE INDE considerandum est de causa gratiae. Et circa hoc queruntur quinque.

Primo, Vtrum solus Deus sit causa efficiens gratiae.

Secondo, vtrum requiratur aliqua dispositio ad gratiam ex parte recipientis ipsam per actum liberi arbitrii.

Tertio, vtrum talis dispositio possit esse necessitas ad gratiam.

Quarto, vtrum gratia sit equa lis in omnibus.

Quinto, vtrum aliquis possit incire se habere gratiam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum solus Deus sit causa gratiae.

Ad PRIMVM sic procedi-
tur. Videtur quod nō solum Deus sit causa gratiae.

Dicitur enim Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est: sed in nomine Iesu Christi intelligitur non solum natura diuina assumens, sed etiam natura creata assumpta. ergo aliqua creatura potest esse causa gratiae.

Praeterea ista differentia ponitur inter sacramenta nouę legis & veteris, quod sacramenta nouę legi.

Prima Secunda S.Thos.

KK

QVAEST. CXII.

mo sit gratia ex aliquo, scilicet ex homine non grato. Cū ergo dicitur, q̄ nec principaliter, nec instrumentaliter potest res creata creare, proprie intelligitur de creare proprio sumpto, ut patet diffite in secundo contra Gen. cap. 21.

gis causant gratiam, quam sacra. F mēta veteris legis solū significant: sed sacramenta noue legis sunt quādam visibilia elemēta. ergo nō solus Deus est cā grā.

¶ 3 Pr̄t. Secundum Dionys. in lib. cœl. hierar. angelī purgant, & illuminant, & perficiunt, & angelos inferiores. & etiam homines: sed rationalis creatura purgatur, illuminatur, & perficitur per gratiam. ergo non solus Deus est causa gratiae.

SED CONTRA est, quod in Psal. 83. dicitur, Gratiam & gloriam dabit Dominus.

RESPON. Dicendum, quod nulla res potest agere ultra suā spēcie, quia semper oportet quod causa posterior sit effectu. Donum autem gratiae excedit omnem facultatem naturae creatae, cum nihil aliud sit, quam quādam participatio diuinæ naturae, quæ excedit omnem aliam naturam: & ideo impossibile est, quod aliqua creatura gratiam causet. Sic enim necessaria est, q̄ solus Deus desificet communicando cōfortium diuinæ naturae per quandam similitudinis participationem: sicut impossibile est, quod aliquid igniat nisi solus ignis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod humanitas Christi est sicut quoddam organum diuinitatis eius, ut Damas. dicit in 3. lib. Instrumentum autem non agit actionem agentis principalis propria virtute, sed virtute principalis agentis. & ideo humanitas Christi non causat gratiam propria virtute; sed virtute diuinitatis adiuncte, ex qua actiones humanitatis Christi sunt salutares.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ sicut in ipsa persona Christi humanitas causat salutem nostram per gratiam virtutis diuinae principaliter operante, ita et in sacramentis nouae legis, quæ deriuatur a Christo, causat gratia instrumentalis quidē per ipsa sacramenta, sed principaliter per virtutem Spiritus sancti in sacramentis operantis, secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto &c.

AD TERTIVM dicendum, q̄ angelus purgat, illuminat & perficit angelum, vel hominem per modum instructionis cuiusdam, non autem iustificando per gratiam. Vnde Dio, *dicit in 7. ca. de iu. no. quod huiusmodi purgatio, illuminatio, & perfectio nihil est aliud, quam diuinæ scientia allumptio.

¶ Super Questionis secundum Articulum se- cundum. ARTICVLVS I.

Vtrum requiratur aliqua preparatio & dispositio ad gratiam ex parte hominis.

IN artic. 2. eiusdem quest. dubium occurrit circa illud, s. q̄ gratia donum habituale exigit preparatio, quia nullā formā potest esse nisi in materia disposita. Videatur enim hoc esse falsum, proprie: ea q̄ gratia est forma secundum s. non exigens dispositiōem, nam si exigeret dispositiōē, sequeretur q̄ nō possit conferri infanti in quo non est usus liberis arbitrii. Nec est sicut gēre aliquam qualitatem, in essentiā aīe, aut in quacunque po-

gratia, sicut pater de Paulo, qui gratiam consecutus est dum ei- flet spirans minarum, & cœdis in discipulos Dñi, ut dicitur Act. 9. ergo nulla præparatio ad gratiam requiritur ex parte hominis.

¶ 3 Pr̄t. Agens infinita virtus non requirit dispositionē in ma- teria, cum nec ipsam materialē re- quirat, sicut in creatione appa- ret, cū collatio gratiae compa- ratur, quæ dī noua creatura, ad Galat. ult. sed solus Deus, qui est infinita ut turis gratiam caufat, ut dictum est. ergo nulla præ- paratio requiritur ex parte ho- minis ad gratiam consequendā.

SED CONTRA est, quod dicitur Amos 4. Præpara te in occurrsum Dei tui Israhel, &c. Regum 8. dicitur, Præparate corda vestra Domino.

RESPON. Dicendum, quod sicut *lūpā dictum est, gratia dicitur duplicitate. Quandoque

quidē ipsum habituale donū Dei, quandoq; autē auxiliū Dei mouēris animam ad bonū. Primo igitur modo accipiēdo gratiam, præexistit ad gratia aliqua gratia præparatio, q̄ nū la forma potest esse nisi materia disposita. Sed si loquamur de

gratia, secundum quod significat auxiliū Dei mouēntis ad bonū, sic nulla preparatio requiri- tur ex parte hominis quasi pueniens diuinum auxilium: sed

potius quacunq; præparatio in homine esse potest, et ex auxilio Dei mouēntis animā ad bonū. Et secundum hoc ipse bonū motus liberi arbitrii, quo quis præparat ad donum gratiae sufficiēdo, est actus liberi arbitrii a Deo. Et quantum ad hoc dicitur homo s̄cē præparare, secundum illud Prover. 16. Homini est præparare animū. & est prin- cipaliter a Deo mouēte liberū arbitrium. Et secundum hoc dicitur a Deo hominis præparari, & a dīo grecis homi-

minis præparari, & tēcē cē parati- fideles habent non cē quod dicitur bene- rans. Non libili. Omnes. A

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ præparatio minis ad gratiam habēdam, quādam efficiēdo ipsā infusione gratiae. Et talis operatio efficiēdo meritoria, sed non gratia que iam habet, q̄ gratia que nondum habetur. Est autem præparatio imperfetta, q̄a aliquando præcofa- gratia gratum facientis, q̄a tamē efficiēdo. Sed ista non sufficit ad meritorium, nūmine per gratiam iustificato: quia nullū potest esse nisi ex gratia, nū* infra dicetur.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ se præparare non possit, nisi Deo cū præparatio mouēte ad bonū, non refert utrū fabri- latim aliquis ad perfectam preparationem. Dicitur enim Eccl. ii. Facile est in oculis de-

lib. 3. cap. 5.

* e. g. cel. hier. a med. habet etia ex cap. 7. de di. no.

Inf. q. 13. ar. 3. co. & 7. co. & 2. 2. q. 24. ar. 10. ad. 3. & 4. dī. 17. q. 1. ar. 2. q. 1. & 2. & art. 3. q. 1. & psal. 2. & heb. 1. 16. 3.